

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1892. Första Kammaren. N:o 30.

Lördagen den 30 april, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Föredrogs å nyo Första Kammarens tillfälliga utskotts den 23 och 26 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 11, i anledning af väckt motion om tillsättande af en komité för behandling af frågan om förbättrande af arbetarklassens ställning.

*Ifrågasatt
åtgärder till
främjande af
arbetarefrå-
gans lösning.*

Herr Ekenman: För att genast från början klargöra min ställning till föreliggande fråga, anhåller jag att få yrka afslag på så väl motionärens framställning som utskottets hemställan. När jag gör detta, ber jag att icke så förstås eller rättare missförstås, att detta yrkande eller min uppfattning af frågan skulle innebära någon hos mig varande afvog stämning mot arbetarefrågan. Tvärtom anser jag denna mensklighetens stora fråga, frågan om förbättring i ekonomiskt och socialt hänseende för de stora samhällslagren, vara den allra viktigaste och dess lösning i den ena eller andra delen vara en af de största uppgifter för en statsman. Men jag finner för min del, att när den ärade motionären här föreslår en skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan om nedsättande af en komité, som skulle utreda arbetarefrågan i alla dess delar, har den ärade motionären föreslagit något, som enligt min uppfattning helt enkelt är omöjligt att verkställa. Denna fråga har nemligen så ofantligt stora proportioner, att det må vara nog, om den kan i en eller annan del lösas, men att på en gång bringa den till slut och utredning är enligt min uppfattning omöjligt. Jag har icke heller med hvad jag yrkat afsett den allra minsta missaktning mot det ädla nit, som jag finner preglade motionärens framställning, eller mot det stora och goda arbete, som han i sin motion nedlagt och som äfven utskottet i sitt betänkande ådagalagt, men jag kan af ofvan sagda skäl icke godkänna hans förslag, och hvad utskottets angår, finner jag, för min del, att, då utskottet framställt förslag om en underdånig skrifvelse, motiverad med några delar af motionärens fram-

*Ifrågasatta
åtgärder till
främjande af
arbetarefrå-
gans lösning.*

(Forts.)

ställning, denna utskottets hemställan vara mindre lämplig. Jag anser nemligen hvad utskottet i detta hänseende föreslagit ingalunda kunna leda till målet eller stå i det förhållande till arbetarefrågan, att derpå bör byggas ett skrifvelseförslag rörande denna. Kammaren finner af betänkandet, att utskottet deri åberopat fyra olika motiv. Det första motiv, utskottet här framlagt såsom grund för skrifvelseförslaget, är den af utskottet uttryckta åsigten, att en utredning borde åstadkommas rörande inrättandet af förliknings- och skiljedomstolar. För min del vill jag icke neka till att saken är beaktansvärd, men jag vill fästa uppmärksamheten på, att den redan är under annat utskotts behandling, och att en utredning i frågan på grund af derom väckt motion åstadkommits. Jag kan därför icke finna, att det vore nödvändigt eller gagneligt att åter utreda denna fråga eller berättigadt, att denna sak förekommer såsom motiv för utredning rörande arbetarefrågan på grund af motionärens föreliggande förslag. Vidare har utskottet i andra momentet omtalat, huru nyttigt det skulle vara, om man kunde få en allmännare tillämpning af det lönesystem, som förutsätter att arbetarne skola med arbetsgifvaren dela arbetsvinsten, hvarför man hos regeringen skulle anhålla, att denna sak måtte bli mera känd genom spridande af skrifter härom. Jag får säga, att hela denna framställning synes mig icke förtjena den möda, som utskottet derpå nedlagt. Icke så, att jag skulle förneka sakens stora vikt och betydelse, men den form, som utskottet gifvit åt sin hemställan, och sättet för sakens befordrande, nemligen genom spridning af skrifter, synes mig egendomligt. Jag tror knappast att det är behöfligt, ty kännedom om saken finnes nog, och det är andra omständigheter, som hittills hindrat dess tillämpning.

Vidare förekommer såsom motiv för samma skrifvelse inrättandet af högre slöjdskolor. För min del har jag intet emot spridandet af kännedom om slöjden; tvärtom. Jag har vid åtskilliga tillfällen ganska mycket arbetat för detta, ty jag tror det skulle vara gagneligt, om folk uti olika ställningar i samhället mera sysselsatte sig med slöjd, och om mera kunskap derom vore spridd. Men deremot bestrider jag, att slöjdundervisningen står i det samband med arbetarefrågan, att man må kunna säga, att behovet deraf utgör ett motiv för utredning af arbetarefrågan i dess helhet. Så kan jag omöjligen uppfatta det. Jag påstår till och med, att om en skrifvelse aflätes till regeringen med begäran om en utredning i hvad mån och omfattning större och flera slöjdskolor kunde afhjelpa arbetarklassens tryckta ställning, skulle detta hos de stora lagren af arbetare väcka förvåning och ingalunda tillfredsställelse.

Slutligen talar utskottet såsom det fjerde motivet om bostadsförhållandena och det önskliga deri, att bättre bostäder beredas arbetarne. Det framhålles, huru arbetarne mångenstädes

bo alltför tätt tillsammans, allt för många i för små rum och lägenheter, och mot detta missförhållande finner utskottet ett korrektiv i förändringen af helsovårdsstadgan. I detta afseende erinrar jag, att det i nämnda stadga redan finnes föreskrifter just om denna sak. Jag tror för min del, att det vore tillräckligt, om man kunde efterlefva hvad der är föreskrifvet, men det finnes något annat än lagen och tillämpningen af dessa föreskrifter, som här är bestämmande och afgörande. Man skall icke föreställa sig, att orsaken till det ofta förekommande förhållandet, att arbetarne hafva mindre tillfredsställande bostäder, är tredska att efterkomma föreskrifterna i helsovårdsstadgan. Ingalunda! Saken är ytterst en penningefråga; har folket tillgångar och i öfrigt tillfälle att skaffa sig goda, sunda och lämpliga bostäder, så göra de det nog. Det är bristen på penningar, som nödvändigtvis härvidlag är bestämmande. Icke kurerar man ett sådant samhällsöndt genom lagparagrafer. Jag tror, att här erfordras helt andra medel än dem utskottet anför. Jag kan således, såsom kammaren finner af hvad jag yttrat, icke gilla, att man till regeringen aflåter en skrivelse, motiverad på det sätt som här skett, då man sammanfört en mängd olikartade ämnen, som enligt min uppfattning icke höra tillsammans med den egentliga arbetarefrågan. Nej, jag tror snarare, att ett bifall till hvad utskottet föreslagit skulle verka skadligt; intresset för arbetarefrågan skulle på detta sätt splittras, och långt från att vinna något för dess lösning, skulle den derigenom förtryckas. Jag påstår, att skrivelsen äfven är öfverflödig, ty, såsom kammaren nogsammt vet, är regeringens uppmärksamhet sedan lång tid tillbaka fäst på arbetarefrågan, och från regeringens sida har allt gjorts hvad man kan fordra af nit och intresse för saken. Jag tillåter mig erinra derom, att icke mindre än tre komitéer arbeta på utredning af olika delar af arbetarefrågan, och man kan äfven vara viss derom, att när utredningen är afslutad, de framställningar komma att till Riksdagen aflåtas, som regeringen på grund af föreliggande resultat finner böra ske. Är det då skäl i att kasta in ett nytt tvisteämne, splittra intresset och på detta sätt verka *mot* och icke *för* den sak man vill befordra. Jag tror det icke; jag anser, att hvad utskottet föreslagit icke bör af Riksdagen bifallas och därför vågade jag i början af mitt anförande yrka afslag äfven på utskottets framställning.

Uti motionärens förslag finnes emellertid en annan särskild omständighet, som synes mig vara af synnerlig vikt. Den är visserligen af utskottet afböjd, men för dess vikt och betydelse, som jag villigt erkänner, vill jag egna densamma åtminstone några ord. Det är hvad den ärade motionären talat om de skadliga inflytelser, för hvilka arbetarne äro utsatte, och huru gagneligt det skulle vara, om vi i detta afseende kunde skydda dem mot dessa uppviglare, som hos arbetarne försöka inplanta

*Ifrågasatta
åtgärder till
främjande af
arbetarefrå-
gans lösning.*
(Forts.)

*Ifrågasatta
åtgärder till
främjande af
arbetarefrå-
gans lösning.*

(Fortg.)

fiendskap mot kristendom, samfundsordning och allt hvad vi an-
nars akta högt. Jag har samma erfarenhet och samma åsigter
som motionären angående vigten och betydelsen af hvad han här
fullkomligt riktigt frambållit. Jag tillåter mig dock betvifva, att
man skall kunna förhindra spridandet af dessa samhällsfientliga
läror, som än hviskas i öronen, än ropas högt på torgen. Med
detta vill jag dock icke säga, att jag anser lämpligt att lemna
saken helt och hållet å sido. Jag tror, att den väg, på hvilken
statsmagterna i detta fall kunna och böra verka, det är att göra
arbetarne mindre mottagliga för dessa farliga och skadliga lär-
domar. Och det sätt, hvarpå detta skulle åstadkommas, har jag
för min del klart och tydligt; det är, för att använda en annan
talares ord, hvilken kammaren har lyckan att räkna bland sina
ledamöter, genom att bevisa arbetarne *goda gerningar*. Om våra
statsmagter lemna den svage fullständigt skydd, om de göra ar-
betarne godt i den mån sådant kan och bör från deras sida ske,
om, för att tala om den sak, som ligger närmast och redan är
under utredning, när denna engång förekommit till afgörande i
riksdagen, de då styra och ställa på sådant sätt, att arbetaren be-
redes möjlighet att förvärfva en egen toriva, ett eget hem, att
han, om olycka öfvergår eller sjukdom träffar honom, så att han
icke vidare kan skaffa bröd åt sig och de sina, erhåller ett un-
derstöd, tillräckligt för hans närmaste och torftigaste behof, på
sådant sätt lemnadt och under en sådan form, att det tillkommer
honom såsom en rätt och icke såsom ett fattigunderstöd — om
de bevisa arbetarne sådana goda gerningar, så skola enligt min
öfvertygelse arbetarne blifva mindre mottaglige för de olyckliga
och skadliga läror, som spridas af arbetarnas s. k. vänner, som
i sjelfva verket äro hans värsta fiender. Jag gör mig också för-
vissad att, om vi beträda och gå denna väg, den skall i icke
ringa mån leda till en lösning af de stora sociala problemen
och på samma gång befordra samfundsordningen och kärleken
till densamma.

Friherre Klinckowström: Jag är mycket tacksam för det
understöd, som utskottet lemnat min motion, men jag har icke
funnit mig tillfredsställd deraf och nödgas därför mot det slut,
hvertill utskottet kommit, afgifva en vördsam reservation. Mot
utskottets betänkande har jag tvenne hufvudsakliga invändnin-
gar att göra. Den ena rör det formella af saken och den andra
sjelfva det sakliga förhållandet. Det egna med det beslut, hvar-
till utskottet kommit, är, att när vi hade afslutat våra förhand-
lingar rörande denna fråga — jag var nemligen en ovärdig med-
lem af samma utskott — fick jag del af den s. k. klämman,
hvarmed utskottet ämnade avsluta sin framställning, och den
innehöll, såsom äfven de allmänna tidningarne upptogo, följ-
jande:

att ifrågavarande motion måtte på det sätt bifallas, att Första Kammaren ville för sin del besluta, att Riksdagen i underdånig skrifvelse anhåller, det Kongl. Maj:t täcktes till främjande af arbetarefrågans lösning låta på sätt lämpligt funnes utreda:

Ifrågasatta åtgärder till främjande af arbetarefrågans lösning.
(Forts.)

1:o) huru vida och på hvad sätt förliknings- och skiljenämnder mellan arbetsgifvare och arbetare må kunna i vårt land upprättas;

2:o) huru ett allmännare tillämpande af ett lönesystem, byggt på arbetarens delaktighet i arbetsgifvarens vinst (participation), lämpligen må, särskildt genom spridande af härom upplysande skrifter, kunna härstädes främjas;

3:o) huruvida och på hvilka platser så kallade högre slöjdskolor böra med bidrag af statsmedel understödjas; och

4:o) huruvida öfverfyllnad i bostadslägenhet må kunna verksammare än hittills förebyggas genom ändring af helsövärdstads-gans hithörande föreskrifter, samt sedan ofvan begärda utredningar verkstälts, inkomma till Riksdagen med de förslag och i öfrigt vidtaga de åtgärder, som med anledning deraf må finnas påkallade.

Denna s. k. kläm fick jag mig af utskottets sekreterare tillstald och på grund af denna afgaf jag min reservation, men vid sista sammanträdet inom utskottet öfverenskomms, att sekreteraren jemte två ledamöter skulle göra de små förändringar i form som ansågos nödvändiga för att göra framställningen i språkligt hänseende hufvudsakligen riktig. Men till min förvåning har jag, då betänkandet utdelades i kammaren, funnit de fyra punkterna inlagda bland de s. k. motiven, och såsom sjelfva slutet af utskottets betänkande eller den »kläm», öfver hvilken Riksdagen besluter, enligt vanligt bruk, fann jag endast:

att ifrågavarande motion måtte på det sätt bifallas, att Första Kammaren ville för sin del besluta, att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller, det täcktes Kongl. Maj:t till främjande af arbetarefrågans lösning låta, på sätt lämpligt funnes, verkställa närmare utredning i de hänseenden utskottet här ofvan angifvit, samt, sedan de förordade utredningarne fullgjorts, inkomma till Riksdagen med de förslag och i öfrigt vidtaga de åtgärder, som med anledning deraf må finnas påkallade.

Hvar och en som är något van vid riksdagsgöromål och det sätt, hvarpå motioner pläga behandlas, finner klarligen att, då dessa fyra punkter, som utgöra det väsentliga af det slut, hvartill utskottet kommit, blifvit inflyttade bland motiven, till hvilka »klämmen» endast hänvisar, detta skall vålla svårighet, om Första Kammaren under diskussionen skulle finna att någon

Ifrågasatta eller några af dessa punkter böra utgå, afslås eller bifallas. Det *åtgärder till* blifver nu svårare att komma till rätta dermed, än om hvarje af *främjande af* dessa fyra punkter hade särskildt blifvit af talmannen föredragen. *arbetarefrå-* Det är mot detta formella tillvägagående af utskottet som jag *gans lösning.* härmed har måst göra anmärkning.
(Forts.)

För öfrigt har jag i afseende på alla fyra punkterna, huru tacksam jag än må vara för det understöd, som utskottet här lemnat min motion, icke kunnat finna mig tillfredsstäld, hvarför jag också, såsom jag nyss nämnde, reserverat mig. Utskottet har nemligen lemnat å sido en ganska betydlig del af min motion, och det anser jag i frågans intresse vara origtigt handladt. Deremot visar det sig af betänkandet, att det är högst nödvändigt att begära en saklig utredning af den stora arbetarefrågan; erfarenheten ådagalägger också detta tillräckligt tydligt. Jag vill nämna, att, enligt hvad utskottet i sitt betänkande nämnt, hafva icke mindre än sex olika arbetarekomitéer behandlat vissa delar af arbetarefrågan, men ändå har det visat sig, att deras arbete icke omfattar frågan i dess helhet, utan endast spridda delar deraf. Sålunda har en komité behandlat frågan om minderåriges arbete; det förekommer på sid. 5 i utskottets betänkande; en annan har behandlat minderåriges och kvinnors arbete samt yrkesinspektionen (se sid. 6). En komité har — jag tror nu i fem år — arbetat på försäkringsfrågan samt behandlat ålderdoms-, lif- och helsoförsäkring samt försäkring för olycksfall, sjöfolks försäkring, frågan om en riksförsäkringsanstalt samt slutligen frågan om en sjukkassa. En komité har vidare utarbetat förslag om ålderdomsförsäkring; derom nämner utskottet på sid. 8. En komité sysselsätter sig med möjligheten för mindre jordbrukare att bilda egna jordbruk (se sid. 8 i betänkandet), och slutligen nämner utskottet den s. k. bolagskomitén. Det stora antalet komitéer, af hvilka en arbetat fem år och ännu icke slutat, visar, såsom mig synes, mer än tillräckligt tydligt, att man icke från början uppfattat arbetarefrågan såsom den borde uppfattas, det vill säga i dess helhet, ty, mine herrar, det är med denna fråga liksom många andra stora frågor, utan att man utreder frågan i dess helhet och från början skaffar sig en öfversigt öfver frågans hela innebörd, synes det åtminstone mig påtagligt att man icke kan bedöma, hvad som är mer eller mindre viktigt. Om man således började, så att säga, i den rätta ändan med en generel komité, som af regeringen tillsattes för att utreda och bedöma arbetarefrågan i dess helhet, kunde herrarne vara öfvertygade om, att dessa sex komitéer icke skulle hafva varit behöfliga, och långt ifrån att en sådan generel komité blifvit dyrare, hade den blifvit billigare än de komitéer, som nu hvar på sitt håll arbeta på spridda delar af denna stora och viktiga fråga, och vidare: hade man fått en öfversigt öfver frågan i dess helhet, skulle man hafva funnit, att det är långt från de vig-

tigaste delarne som hittills blifvit af dessa fem eller sex komitéer behandlade. Det är ofantligt stora och viktiga ämnen, som röra arbetarens väl eller ve, som ännu icke blifvit tagna under öfvervägande, och jag får i detta hänseende bedja herrarne besinna den stora och trängande vikt som arbetarefrågan numera i alla kulturländer har, och icke ensamt för arbetarnes skull, men hufvudsakligen för det ohyggliga och skadliga inflytande, som de anarkistiska klasserna beklagligen på arbetarne i alla länder utöfva. Hos oss hafva de ännu icke kommit så långt, men det finnes ett tillräckligt antal af dessa anarkister äfven här, som söka bearbeta arbetaren, och det är helt naturligt, ty dessa äro ledare, så att säga generaler, som ännu sakna armé. De hafva emellertid kastat sig öfver arbetarne och komma snart nog att äfven kasta sig öfver den garnisonerade armén, allt i syfte att uppressa fiender till hvad som i samhället är heligt och bestående, samt för att ombilda detsamma till en anarki, der intet af det gamla är kvarlemnadt. I främmande länder har arbetarefrågan behandlats på ett sätt som borde, enligt min åsigt, hos oss väcka allvarliga tankar, att gå till väga på samma sätt. Hvad ensamt angår frågan om arbetarnes deltagande i arbetsvinsten eller den s. k. participationen, som jag i min motion utarbetat mycket omständligare än de andra punkterna, som jag endast svagt antydt, ty för den enskilde är det helt enkelt omöjligt att utarbeta alla, är denna ett ganska viktigt moment i arbetarnes väl eller ve, och den har af franska regeringen ansetts så viktig, att en komité, tillsatt för behandlingen af denna särskilda sida af arbetarefrågan, arbetat dermed under fem år, och resultatet af dess arbete föreligger nu i tre stora band i oktav med titel: »Enquête de la commission extra parlementaire des associations ouvrières; nommée par le ministre de l'Intérieur. 1883—88.» Endast denna bok visar hvilken stor vikt man i Frankrike tillmäter denna del af arbetarefrågan. Dessutom existerar i detta land en samling människovänner, hvilka ända sedan tretton år tillbaka utgifvit en periodisk tidskrift som, benämnd »Bulletin de la participation aux bénéfices. 13 années. 4 livraisons par an. Publié par la société pour l'étude pratique de la participation du personnel dans les bénéfices», ännu fortfar och sysselsätter sig med den s. k. participationsfrågan i alla länder. I Tyskland har man sent nog vaknat upp till insigt af denna stora frågas betydelse, hufvudsakligen genom den oro och de ledsamheter, som de anarkistiska klasserna beklagligen åstadkommit i flera af Tysklands städer, och der har sedan början af innevarande år utgifvits en tidskrift som utkommer hvarje vecka och kallas »Socialpolitisches Centralblatt», veckotidskrift börjad den 1 januari 1892 (Berlin). Denna fråga har erhållit så stor vikt för alla kulturländer, att man anser sig icke med nog omsorg kunna behandla densamma och tillmäter den stor betydelse för alla sträfvanden att undandraga

*Ifrågasatta
åtgärder till
främjande af
arbetarefrå-
gans lösning.*
(Forts.)

*Ifrågasatta
åtgärder till
frånjande af
arbetarefrå-
gans lösning.*

(Forts.)

arbetarne socialismens inflytande. Den röda tråd, om jag så får säga, som genomlöper hela min motion, åt hvilken jag vågar säga att jag egnat mycket arbete under hela året 1891 och mina under en långt avancerad ålderdom beklagligen svaga krafter — denna röda tråd, mine herrar, har också varit att söka rycka arbetarnes intresse från socialismen och genom att tillmötesgå deras önsknings på ett rättvist och billigt sätt i alla delar, der de rättvist kunna begära en förbättrad ekonomisk ställning, undandraga dem socialismens välde, som är så stort, att om det icke sker, jag fruktar att vi snart komma att ångra det.

Den enda åtgärd, som jag i motsats till den siste ärade talaren finner icke blott *kunna*, utan ovilkorligen *böra* vidtagas, det är, att, om de nuvarande lagarne och förordningarne icke tillräckligt kunna afvärja de anarkistiska klassernas upplösande och revolutionära läror, hvarmed de förgifta arbetsklassen, sådana lagar och föreskrifter af statsmagterna promulgeras, som skydda arbetarne mot detta förgift. Det är sorgligt, och utskottet har i några bilagor till sitt betänkande visat rigtigheten af denna sats, att se huru de anarkistiska klasserna våga framkomma i dagen med och offentligen predika sina förderfliga läror inför personer, inför folkmassor, som icke kunna fullständigt bedöma dessa frågor, men insupa giften till skada för det allmänna. Detta sker icke blott genom hvad som framföres på offentliga folkmöten, utan i ännu högre grad genom den sämre pressen, som i ännu mycket större kretsar sprider sitt gift och hotar att upplösa och tillintetgöra den bestående samhällsordningen, konstitutionen, familjelifvet och egendomen samt tron på en Gud och en gudomlig verldsordning; för allt detta predikas omkullkastning och upplösning. Kan detta vara helsosamt eller bör det af statsmagterna, som dock ega magten i sin hand att afstyra mycket, tolereras? Jag tror det icke. Den som följt med i pressen kan se, huru långt dessa anarkister gått med sina ohyggliga företag i Paris, London, Italien och Spanien, och de komma snart nog äfven till andra länder. De bedrifva numera sina våldshandlingar enligt öfverenskommelse och begagna dynamit på ett sätt, att man mångenstädes ej mer finner sig säker till lif och lem för dessa vilddjur. Också har man ändtligen i Frankrike beslutit sig för att utfärda en lag som bestämmer, att hvar och en, som för straffvärda ändamål sysselsätter sig med dynamit, skall dömas till döden, och andra länder torde snart följa exemplet för att med den stränghet, som kan åstadkommas, söka stäfja ofoget.

Att upptaga arbetarefrågan i dess helhet är icke möjligt ens för regeringen utan att den förut gjort sig reda för arbetarnes belägenhet och deras närvarande ekonomiska ställning. Sådant har skett i andra länder, och, mine herrar, arbetarne hafva verkligen i många fall rätt att beklaga sig; de tillbringa ett i många hänseenden eländigt lif, äfven om de arbeta och i det fallet äro

utan anmärkning. Det bör verkligen något göras för att förbättra deras tillstånd. Något har gjorts af redan verksamma komitéer och genom förslag, som delvis blifvit af Kongl. Maj:t framlagda och delvis af Riksdagen godkänts, men det är dock en obetydlig del af det stora hela. Jag har i min motion antydt, huru arbetarefrågan i dess helhet skulle behandlas, och jag förmår icke mer; om icke Riksdagen skänker uppmärksamhet häråt, beklagar jag det mycket, men jag tror icke — i det fallet öfverensstämmer jag med den förste talaren — att det kan ske genom det förslag, som tillfälliga utskottet nu framlagt och som nu behandlas af kammaren. Men jag tror att den enda lösningen är att bevilja min begäran om en skrifvelse till Kongl. Maj:t, att han till främjande af arbetarefrågans lösning låte, på sätt han lämpligt funne, verkställa utredning i detta hänseende och sedan inkomme till Riksdagen med det förslag och i öfrigt vidtog de åtgärder, som han i anledning deraf finner påkallade.

Jag hoppas kammaren ursäktar, om jag icke kan öfvervara den fortsatta öfverläggningen rörande denna viktiga fråga. Jag har nu sökt i korthet uttala min tanke derom; min helsa är så beskaffad, att jag icke längre kan här kvarstanna, och jag har icke något att vidare tillägga. Skulle mitt förslag blifva af kammaren underkänt, beklagar jag det, icke så mycket för min skull utan för den stora, viktiga frågans skull. Tro mig, mine herrar, denna fråga kan icke dö utan måste lösas.

Herr Tamm: Jag instämmer alldeles i det varma intresse, som motionären för denna fråga ådagalagt, och jag delar alldeles hans uppfattning, att vi stå vid en punkt i samhällsutvecklingen, då arbetarefrågan måste blifva en af dem, som i alla länder och äfven i vårt land kommer att påkalla den allra största uppmärksamhet, eller med andra ord, att dessa frågor äro de som för närvarande äro allra viktigast. Deremot kan jag icke följa med den ärade motionären, då han anser, att en komité bör tillsättas för att utreda arbetarefrågan i dess helhet. Hvad är det för öfrigt, som icke berör arbetarne, som utgöra det stora flertalet af hvarje folk? Allting är i detta fall af betydelse; hvarje åtgärd, som vidtages, berör dem ju på det allra närmaste, och att tillsätta en komité, som hade att upptaga detta, som motionären föreslagit, vore detsamma som att tillsätta en komité, som skulle genomgå alla möjliga samfundsangelägenheter. Jag tror det i detta fall vara nödvändigt att gå tillväga på samma sätt man i andra länder hittills har gjort, och *de* hafva fått lof att lösa arbetarefrågan styckvis eller bitvis, allt efter som den trängt sig fram med olika kraf och allt efter som hvarje fråga kommit under diskussion och sålunda har måst komma till afgörande. Men för att man skall komma till detta, är det dock en sak som är alldeles nödvändig, och det är på den jag vill fästa uppmärksam-

*Ifrågasatta
åtgärder till
främjande af
arbetarefrå-
gans lösning.*
(Forts.)

*Ifrågasatta
åtgärder till
främjande af
arbetarefrå-
gans lösning.*

(Forts.)

heten. Vi veta alla, huru man i dessa frågor står undrande och spörjande; den ene har icke tilltro till den andres påståenden och uppgifter, och den försigtighet, som alltid åtföljer ovetenheten, gör att flertalet i dessa frågor ej vågar taga bestämda och vissa steg. Det första och viktigaste man i detta fall har att afgöra är, huruvida möjlighet finnes att skaffa sig en säker bas att stå på, några säkra uppgifter, på hvilka man sedan kunde stödja sitt omdöme. Då skulle det icke vidare behöfvä inträffa, att man komme med uppgifter, som af den ene eller andre förnekades. Säkert är att striden skulle derigenom i mångt fall å ömse sidor biläggas, om man hade något fast och bestämdt att hålla sig till. Med andra ord: hvad jag anser att man först borde ordna och ställa till med, det är att man komme in på något nyttigt och faktiskt genom att ingå på statistiska undersökningar rörande alla dessa förhållanden. Men då kommer åter denna frågan: hafva vi icke nog med statistik? Och huru skola vi erhålla en sådan som här föreslås? Jo, det finnes nu verkligen en sådan, och jag har genom en tillfällighet först kommit att få reda på densamma för min del, ehuru den torde för flera af herrarne redan vara bekant. Då jag senast var i London, utkom der en bok, som utgafs af Charles Booth och väckte det största uppseende. Den behandlade fattigdomen i London och var frukten af flera års studier. Den har utgjort grundvalen för många åtgärder, som af kommunalförvaltningen vidtagits till förmån för de fattiga och arbetande klasserna i London. Man har stödt sig på deri meddelade uppgifter och många frågor hafva derigenom vunnit sin lösning. Det system, som utgifvaren följt är ett system, som utvecklats i Amerika. Denna utvecklings historia är kort och mycket lärorik, hvarför jag skall bedja att deraf få meddela följande: 1869 skulle man börja ordna arbetarestatistiken i Amerika. Men det visade sig, att resultatet af det hittills brukliga sättet att gå till väga blef så godt som intet. Man skickade ut cirkulär, innehållande frågor, och formulär, afsedda för ifyllning, och man kallade in personer att förhöras, men de uppgifter man på detta sätt förskaffade sig befunnos icke vara pålitliga. Detta system kan vara ganska bra då det är fråga om befolkningsstatistik och dylika ämnen, som kunna hemtas och hopsamlas ur säkra officiella källor och kyrkböckerna, men för dessa rörliga industri- och arbetareförhållanden visade det sig, att metoden icke räckte till. Då var det som Coronel Carrol D. Wright, en känd sociolog och statistiker, hvilken blifvit tillsatt att såsom chef förestå den statistiska byrån i Massachusetts, slog in på ett nytt system, hvilket numera är upptaget och tillämpadt i 26 olika stater i Förenta staterna. Han har sedermera blifvit förflyttad från Massachusetts statistiska byrå, hvars skapare han var, och blifvit ledare af den genom der utförda arbeten läro- rika amerikanska statistiska centralbyrån i Washington. Jag var nyfiken att få se prof på detta statistiska arbete och, då det möjligen

kan intressera någon att höra huru jag lyckades förskaffa mig sådana, vill jag nämna, huru det tillgick. Jag skref i januari månad detta år till statssekreteraren i Massachusetts, mig för öfrigt till namn och person fullkomligt obekant, med anhållan att få mig några af byråns publikationer tillsända. Jag erhöll svar från nämnda person, dateradt den 16 februari, med underrättelse, att han skickat mitt bref till byråns chef, och samma dag expedierades bref till mig från denne med upplysning att den begärda rapporten vore afskickad och att jag fortfarande, om jag så önskade, endast mot erläggande af postporto skulle kunna erhålla byråns publikationer. En sådan har jag här i min hand, upptagande de frågor, som under år 1890 behandlades. Den t. ex. innehåller dels alla arbetarelagar i Massachusetts, dels uppsats på alla »öfvergifna farmer», hvilket väl kan låta underligt, då det är fråga om Massachusetts, och dels »nettovinsten inom de olika fabriksindustrierna». På detta sätt fick jag reda på den nyare amerikanska statistiken; men hvilka äro då dess principer? Hvari skiljer den sig och hvaruti består dess företräde framför andra statistiker? Huru är det möjligt att den kan omfatta så olikartade ämnen, som den gör? Jo det är genom *systemet*. Äfven i Amerika försökte man först som sagt att skicka kring cirkulär, men uppgifterna befunnos opålitliga, och så lär det nog vara på flera ställen, och ingen människa kunde sätta tro till dem. Jag vill påminna om, huru det gick hos oss då en komité skickade ut frågecirkulär för att utreda, huru det förhöll sig med arbetskraften. Ett af de ingående svaren innehöll: »med arbetskraften har jag hittills kunnat reda mig, men sedan både jag och gumman närma oss 80-talet är det sämre». Så uppfattade denne cirkulärets mening, och så är det nästan alltid; den ene förstår icke formuläret och den andre lemnar icke fullständiga uppgifter; sällan erhålles ett statistiskt material att bygga på. Detta hade äfven Wright insett och förskaffade sig i stället hvad amerikanerne kalla agenter, som voro tjänstemän i byrån och fingo i uppdrag att resa omkring och på stället efter bestämda formulär insamla de erforderliga uppgifterna. De hafva sålunda samlat materialier till rapporter rörande det kommersiella, industriella och sociala tillståndet, rörande uppfostran och helsovården samt de arbetande klassernas tillstånd. Mellan 1870—1873 behandlades 62 olika ämnen och af dessa förekommo 14 i rapporterna för 1870, 26 år 1871, 14 år 1872 och 8 år 1873. Från 1874 till 1889 framkommo icke mindre än 76 olika ämnen i 16 rapporter. Dessa ämnen voro så olikartade som t. ex. nettovinsten inom fabriksindustrien, söndagsarbetet, bokhållarnes ställning, qvinnoarbetet, den dagliga arbetstiden, olika arbetslöner inom olika näringar, strejker och deras orsaker, omfattning o. s. v. Alla dessa ämnen, väl behandlade och mångsidigt belysta samt allmängiltigt framställda, hafva blifvit publicerade och äro delvis i form af små pamfletter kostnadsfritt till-

*Ifrågasatta
åtgärder till
främjande af
arbetarefrå-
gans lösning.*
(Forts.)

*Fråganatta
åtgärder till
främjande af
arbetarefrå-
gans lösning.*
(Forts.)

gängliga för alla invånare i staten Massachusetts och för öfrigt för hvilken person som helst mot erläggande af postporto. De, som jag fått mig tillsända, hafva varit verkligen intressanta böcker, och det är på sådana undersökningar som den amerikanska arbetarelagstiftningen grundar sig. Arbetarefrågan har icke, såsom friherre Klinkowström vill hafva det, tagits i hela sin omfattning under ompröfning, utan då ett spörsmål i lagstiftningen angående arbetet och arbetarne uppkommit, har den statistiska byrån först tagit frågan om hand och framlagt en statistik för densamma och på detta sätt har man småningom kunnat utreda huruvida frågan legat åt det ena eller andra hållet.

Såsom ett exempel på vigten af sådan statistik kan jag anföra, att det förr var ett axiom att fattigdomen i London oupphörligt ökades, men uti den ofvan nämnda boken, som behandlade detta ämne, påvisades, att man haft en oriktig uppfattning i detta fallet; fattigdomen har under senare tid faktiskt förminskats och proportionen af fattige har tendens att falla i London, och jag är säker på att många strider mellan de olika samhällsklasserna sålunda skulle komma att undvikas, då man på detta sätt fått en tillförlitlig statistik framlagd som behandlade tvistepunkterna.

En sådan måste emellertid vara rörlig och lämpa sig efter förhållandena. Jag vill tillägga i afseende å kostnaden att den icke ställt sig så afskräckande dyr som man skulle kunna tro. Så har t. ex. chefen för den statistiska byrån i Massachusetts en lön motsvarande 9,000 kronor, sekreteraren 7,000 och tjänstemannen näst efter honom 5,000; de extra biträdena uppbära tillsammans 20,000 kronor; d. v. s. hela kostnaden uppgår till 40,000 kronor. Kostnaderna för byrån i staten Ontario uppgå till 50 å 60,000 kronor, men dessa summor kunna icke anses spela någon rol, om man på detta sätt erhöle en säker grund att bygga på. Min öfvertygelse är, att mycket skulle vinnas; många påståenden skulle visa sig falska och de missbruk, som måste rättas, kunde lättare upptäckas; de delar af arbetarefrågan som visade sig mest trängande skulle lättare och på en säkrare grund kunna lösas.

Jag har velat upptaga denna fråga, emedan jag anser den så ofantligt viktig och jag är öfvertygad att vi måste komma in på henne. Jag tror för min del att det skulle vara till stor nytta om man sörjde för en utredning i detta fall, och det vore icke farligt att påbörja ett ordnande af saken, ty det behöfdes år, innan området för dessa undersökningar vore genomgånet. I 20 år har man arbetat härmed i Amerika; en mängd ämnen äro genomgångna, men många återstå ännu. Jag hör i anledning af motionen velat omnämna detta; det är att lösa frågan från rätt ända. Praktiska svårigheter föreligga icke, och säkert är att det skulle bidra i hög grad till lösningen af dessa problem, som måste lösas till gemensamt bästa för alla i samhället.

För öfrigt har jag icke annat än att förena mig med den förste talaren i det yrkande han framställde om afslag på så väl utskottets som motionärens förslag om aflåtande af en skrivelse.

*Ifrågasatt:
åtgärder till
främjande af
arbetarefrå-
gans lösning.*

(Fort.)

Herr Berg, Lars: Såsom ledamot af utskottet åligger det mig att söka bemöta de invändningar, som blifvit gjorda mot utskottets förslag, och jag ber att i detta afseende få erinra, mot hvad den förste ärade talaren anmärkte derom, att en sådan utredning som den utskottet tillstyrkt icke skulle leda till något godt eller ens stå tillsammans med arbetarefrågan, att nemligen förslaget åsyftar en direkt utredning af möjligheten att hos oss använda några i andra länder pröfvade hjälpmedel till främjande af arbetarefrågans lösning. Det måste då för en hvar blifva svårt att fatta, huru det förstnämnda påståendet kunnat fällas; lika litet förstår jag hans yttrande, att ett skäl för afslag på utskottets förord för en undersökning i afseende på möjligheten af förliknings- och skiljomäns införande i Sverige vore att finna deri, att en motion i samma riktning nyss blifvit väckt i Andra Kammarren. Men lika litet som denna motions väckande i Andra Kammarren kan vara ett skäl till afslag, lika litet hade det varit ett skäl till bifall, om en sådan derstädes icke blifvit väckt. I Första Kammarren synes i alla fall denna fråga ännu en gång komma före. Hvad participationen beträffar är detta sätt för arbetarnes aflönande för dem af den största betydelse och det har utomlands visat sig kunna synnerligen kraftigt befrämja ett godt förhållande samt undanrödja tvistigheter och friktioner mellan arbetare och arbetsgifvare. Frågan är af synnerligt stor vikt, och det vore således i högsta grad önskligt, om detta aflönings-sätt i vårt land, der det är mycket litet känt, komme till pröfning genom försök. Likaså skulle en utredning angående möjligheten af en mera utsträckt undervisning i slöjd enligt min åsigt vara mycket gagnelig. Frågan härom är af vikt och betydelse icke blott för arbetsklassen utan äfven för de mera burgna.

I afseende å den sist föreslagna utredningen, nemligen angående undvikande af olägenheterna af öfverbefolkningen inom bostäderna, påstod anmärkaren, att denna olägenhet endast härledde sig af nöden, och nöden kunde man icke undvika eller förminska genom ett lagbud.

Detta är visserligen delvis en sanning, men öfverbefolkningen af bostäder förekommer, hufvudsakligen och till största skada, just i de nästen, som uthyras af personer, hvilka hålla s. k. nattlogis och derigenom söka förtjena på den fattige och mest vanlottade. Det är egentligen i de stora städerna som dessa olägenheter och denna öfverbefolkning förekommer och för dessa skulle en ändring i helsovårdsstadgan vara synnerligen viktig. En sådan ändring skulle föranleda bland annat dertill att dessa logishållare hindrades att på ett helsovådligt och skadligt sätt uthyra

*Ifrågasatta
åtgärder till
främjande af
arbetarefrå-
gans lösning.
(Forts.)*

sina lokaler, som blifva sanitära och moraliska pesthårdar för de fattige och nödlidande och derigenom för hela samhället. Jag tror således, att dessa förslag tillräckligt nära beröra den föreliggande frågan, likasom att det skulle vara synnerligen nyttigt för det allmänna, om en utredning skedde, huruvida dessa åtgärder kunde vara lämpliga att hos oss tillämpas.

Det är alldeles naturligt, att man kan vara af olika åsigtger rörande sättet och medlen för att främja en så genomgripande fråga som denna. Deremot förefaller det mig både oväntadt och obegripligt, att man skulle vilja afslå och förhindra en utredning i dessa afseenden, rörande huruvida man icke under våra förhållanden skulle kunna använda de medel och vidtaga de åtgärder, som i andra länder visat sig synnerligen gagnande och ändamålsenliga till åstadkommande af en förbättring i arbetarklassens ställning. För att kunna uträtta något varaktigt godt och för att kunna främja en så vidt omfattande fråga som arbetarefrågan är ju, det veta vi alla, vägen lång och konsten att finna den rätta svår, men den tid vi hafva att i frid och lugn fullborda denna väg är måhända kortare än vi föreställa oss. När nu här äro föreslagna åtgärder, om hvilka man eger en omfattande och glädjande erfarenhet inom andra länder, synes det mig, som man borde kunna enas derom, att vi icke skola underlåta att pröfva, huruvida dessa medel, äfven under våra förhållanden, kunna leda till gagn och nytta. Utskottet har åtminstone icke ansett sig kunna undgå att ur den mångskiftande och mångsidiga motionen utleta några förslag, som äro rigtade på praktiska åtgärder, och som hafva erfarenhetens vitsord för sig. Dessa förslag hafva derjemte den fördel, att de förordade hjälpmedlen gagna båda parterna, eller rättare, gagna den ena utan att dock skada den andra. Dessa medel äro dessutom alla fotade på frivillighetens grund. Vill man icke begagna sig utaf dem, är det ju ingenting, som tvingar dertill. Skulle det visa sig, att en del af dessa åtgärder icke blifva gynsamma för någondera parten, är denna icke tvingad att begagna sig deraf. Dessutom äro dessa föreslagna hjälpmedel billiga, i motsats till de flesta af de omfattande åtgärder, som erfordras och föreslagits för arbetarefrågans lösning, hvilka ju kräfva alldeles oerhörda ansträngningar och storartade kapitalbildningar. Dessa kosta deremot ingenting. Hvarför skulle då icke statsmagterna söka, att med sina krafter stödja och främja denna sak, som icke utan denna hjälp kan blifva af någon stadigvarande nytta. Jag kan icke förstå annat än att det tvärtom är statsmagternas pligt att, hvad de kunna, bidra dertill.

Ett särskildt skäl för staten att här ingripa ligger dessutom i den omständigheten, att det utgör det verksamaste medlet att skydda arbetarne emot dessa socialistiska och anarkistiska strömningar, som hota att gripa dem. De äro, såsom den förste

talaren sade sig önska, också ett kraftigt medel att föra framåt de sociala och ekonomiska reformerna. Han yttrade nemligen, att den enda och den bästa politiken för oss är att göra godt åt arbetarne. Ja, har man en sådan uppfattning, då bör man visserligen icke motsätta sig en utredning af annorstädes såsom goda befunna hjälpmedel att förbättra arbetarnes osäkra ställning.

*Ifrågasatta
åtgärder till
främjande af
arbetarefrå-
gans lösning*

Dessutom vinnes, genom den föreslagna utredningen under statens medverkan på det kraftigaste och lämpligaste sätt, spridande af insigter i denna fråga. Det är nemligen, i motsats emot hvad den förste talaren påstod, en sanning, att mycket, särskildt de utländska förhållandena, som röra denna arbetarefråga, dess hjälpmedel m. m., är för oss obekant. Ehuru jag sjelf studerat denna fråga under en stor del af mitt lif och ehuru jag derunder umgåtts med arbetare, och till och med, en kortare tid, lefvat hans lif, hafva en del af de i motionen lemnade upplysningarne varit för mig förut obekanta och nya. Ett bevis på vår okunnighet i frågan är också det af den siste talaren omnämnda amerikanska systemet för insamlande af statistiska uppgifter till ledning för arbetarefrågans vidare behandling. Af okunnighet följer slöhet och oförmåga att föra en sak framåt, af kunskap och insigter följer god vilja att på hufvudsakligen frivillighetens väg ordna dessa förhållanden.

Jag tror således, att om Första Kammaren bifaller utskottets förslag, skall den väl fylla sin samhällsbevarande uppgift, på samma gång den lyder människokärlekens och humanitetens bud emot de svagast och sämst lottade i samhället, hvilka, äfven dessa, äro våra bröder.

Med anledning deraf anhåller jag om och yrkar bifall till utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på förevarande utlåtande yrkats: 1:o bifall till hvad utskottet hemställt, 2:o af friherre *Klinkowström*, bifall till det förslag, som innefattades i hans vid utlåtan- det fogade reservation, och 3:o afslag å utskottets hemställan.

Härefter gjordes propositioner i enlighet med dessa yrkan- den, och förklarades propositionen på afslag å utskottets hem- ställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Föredrogs å nyo statsutskottets den 27 och 29 innevarande april bordlagda utlåtande n:o 60, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående dispositionen af Ottenby kungsladugård med underlydande.

*Om disposi-
tion af Otten-
by kungsladu-
gård med un-
derlydande.*

Om disposition af Ottenby kungsladugård med underlydande.

Herr Benedicks: Kongl. Maj:ts proposition om disposition af Ottenby kungsladugård innebär i sig tre moment. Det första angår stuteriets upphörande, det andra rör dispositionen af sjelfva kungsladugården och det tredje afser medlens användande.

(Forts.)

Hvad det första momentet angår, är det helt naturligt, att när stuteriverksamheten åstadkommit sådana resultat, att hästar, som derifrån för staten utgått, kostat ända till öfver 10,000 kronor, och under den sista femårsperioden omkring 8,000 kronor stycket, med dessa resultat för ögonen, stuteriet bör upphöra.

Hvad det andra momentet beträffar, hafva reservanterna enat sig om att föreslå, att en del af jorden icke skulle utarrenderas, utan bibehållas för remont-uppfödning. För min del tror jag, att det vore olyckligt att, sedan man kommit underfund med det dåliga resultatet af stuteriverksamheten derstädes — delvis en följd af de dryga administrationskostnaderna — åter börja med en sådan administration, i stället för att flytta denna del af verksamheten till Flyinge, der det finnes fullt tillräckligt utrymme och goda betesmarker.

Hvad den sista delen af frågan beträffar är det egentligen därför, som jag tagit till ordet, och rörande denna vill jag vända mig till vår stuteriöfverstyrelse, för att lägga den på hjertat, att det ju finnes andra ändamål än blott och bart ädlare hästars uppfödande, som man bör hafva i åtanka. Af alla de beskällare, som äro upptagna i de tre hingstdepoterna, finnas, så vidt jag vet, endast två gröfre hingstar, och jag tror, att man i allmänhet i landet lider brist på sådana. Det vore därför särdeles lämpligt för stogångens upphjelpande, att man skaffade sig flere sådana. Man skulle sedan få en bättre hästafvel. Tidpunkten för detta är nu kommen, ty ladugårdsskötseln är, enligt min tanke, i hög grad öfverdrifven. Denna har icke nu visat sig så lönande som förut, i synnerhet då smöret fallit icke obetydligt i pris. Beträffande vår köttproduktion hafva vi icke heller varit så lyckliga som under föregående år. Jag tror därför, att det för mången vore nyttigt att mera egna sig åt hästafveln. Särskildt skulle uppfödande af tunga hästar blifva en ganska inbringande affär.

En annan fråga, som jag också vill lägga stuteriöfverstyrelsen på hjertat, är att söka förmå Riksdagen att öka Kongl. Maj:ts anslag för hästpremiering. Detta anslag har gjort stor nytta och ännu mera skulle det göra det, i fall samma princip följdes rörande hästpremiering som vid nötboskapspremieringen. Denna premiering har tagit en ganska stor fart, men den skulle icke hafva gjort detta, om icke principen i densamma varit riktig, d. v. s. att se mera på en framtida afvel, än den som är.

Jag har velat framhålla dessa synpunkter och skall inskränka mig till att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Bohnstedt: Då jag är reservant i denna fråga, må det tillåtas mig att yttra några ord. Innan jag dock går till de skäl, som varit bestämmande för reservationen, ber jag få säga, att jag icke har några lokala intressen i denna sak, utan har mitt intresse för hästafvelns bästa varit enda orsaken till, att jag reserverat mig mot det kongl. förslaget.

Om disposition af Ottenby kungsladugård med underlydande.

(Forts.)

Reservationen skiljer sig från Kongl. Maj:ts förslag endast deri, att, såsom herrarne finna, enligt detta senare Ottenby kungsladugård med tillhörande egendom skulle, sedan stuteriet der blifvit indraget, utarrenderas. Reservanterna hafva delat samma åsigt, med den lilla inskränkning, att en unghingstdepot skulle vid Ottenby upprättas och att vid utarrenderingen af kungsladugården skulle undantagas ett hus och de beten, som vore nödvändiga för en sådan depot.

Emot stuteriets indragning och den ifrågasatta utarrenderingen har jag ingen invändning att göra. Mitt skäl till denna indragning är, att det visat sig, att hvarje, till afvel duglig, häst vid Ottenby kostat staten så dryga summor, att det icke torde löna sig att fortsätta stuteriets verksamhet. Dessa hästar hafva nemligen kostat staten från 7,690 till 10,186 kronor stycket, och ändock hafva dessa hingstar eller ston icke varit äldre än 3 eller 4 år. Dessa summor äro så pass höga, att det utan tvifvel måste förefinnas något fel i afseende å stuteriets organisation, ty de hingstar, som för statens räkning inköpts dels utom, dels inom landet, hafva kostat ej öfver 3,000 kronor, när deremot de hingstar, som levererats från stuteriet, kostat mellan 7,000 och 10,000 kronor, på samma gång de inköpta hingstarne, enligt stuteriöfverstyrelsens utlåtande, till kvaliteten i allmänhet öfverträffat dem, som kunnat erhållas från Ottenby, och detta oaktadt, enligt Kongl. Maj:ts förmenande, »all möjlig omtanke och sparsamhet» vid skötseln af stuteriet varit iakttagna. För min del tror jag dock, att den sparsamhet, som der iakttagits, just är orsaken till det dåliga resultatet. Man har nemligen uraktlåtit att vidmagthålla hästmaterialet, hvilket småningom så försämrats, att just derigenom förlusterna uppkommit.

Jag ber att få framhålla hvad 1886 års stuterikomité yttrade med afseende på Ottenby. Den säger nemligen: Komitén, som sjelf granskat häststammen vid Ottenby, hade dervid kommit till det resultat, att bland de äldre hingstarne knappast någon var kvalificerad att vara stambeskällare vid ett statsstuteri för ädla hästar, att bland stona visserligen några få utmärkta djur funnes, ehuru af dessa de flesta snart vore i följd af sin ålder kassabla, hvaremot äfven ett icke ringa antal aldrig borde användas till moderston, samt att bland de tvååriga hingstarne knappast någon gaf godt hopp om sig att kunna ingå ens som landtbeskällare. Detta visar naturligtvis, att hela stuterimaterialet är underhaltigt, och vid sådant förhållande kan jag icke annat än instämma deri,

Om disposition af Ottenby kungsladugård med underlydande. att det vore klokast indraga stuteriet, ty i annat fall borde hela stuterimaterialet ombytas, hvilket dock blefve en alltför stor kostnad för statsverket. Emot den gjorda framställningen om stuteriets indragning har jag således ingen invändning att göra.

(Forts.)

Såsom herrarne veta, hafva vi nu tvenne hingstdepoter, den ena vid Strömsholm och den andra vid Flyinge. Vid Strömsholm finnas för närvarande, hvilket också framgår af den kongl. propositionen, 59 hingstar och vid Flyinge 53. Enligt det förslag, som komiterade uppgjort, beräknas att vid Flyinge skulle hållas 100 och vid Strömsholm 80 hingstar, men nödiga medel hafva saknats att anskaffa det bestämda antalet beskillare vid dessa begge hingstdepoter.

Om man nu antager, att dessa depoter, i enlighet med det uppgjorda förslaget, så småningom blefve fullsatta med dessa 180 hingstar, så skulle, efter en vanlig beräkning af 10 procents afgång om året, det behöfvas cirka 18 hingstar årligen för att remontera dessa depoter.

Då det nu är meningen att remontera dessa depoter uteslutande genom inköp dels af unghästar från 6 månader till högre ålder, dels af till tjänstbar ålder komna beskillare, hvilka skulle direkt till hingstdepoterna ingå, så, under antagande af att 6 å 8 tjänstbara hingstar årligen inköptes, skulle unghingstdepoten lemna den återstående kontingenten, hvilken der skulle uppfödas, uppfostras och skötas efter de mest rationella och bästa metoder, som nu användas för uppfödning af hästar. Såsom herrarne veta, är det ingalunda likgiltigt, på hvad sätt unga djur uppfödas, allra minst unga hästar. Det är icke likgiltigt, under hvilka förhållanden de fostras eller huru de behandlas. Ottenby har synts mig vara den ort, som skulle lämpa sig bäst för denna uppfödning, ty, såsom allmänt erkännes, är klimatet der synnerligen godt, betena äro utmärkta och alla, som hafva yttrat sig om kulturförhållandena vid Ottenby, hafva sagt, att det finnes få ställen inom vårt land som erbjuda sådana beten och der man skördar ett så kraftigt hö som vid Ottenby, hvilket naturligtvis på de unga hingstarnes utveckling har stort inflytande. Blifva de väl fodrade och hafva derjemte en fast mark att röra sig på, stärkas deraf deras senor och hofvar och i den friska hafsluften utvecklas deras lungor. Man vet att hästen är beroende af sina lungor, sitt hjerta och sina ben. Är en häst aldrig så vacker för öfrigt, men hans lungor äro dåliga och hans ben usla, då är han icke mycket värd.

Till stöd för detta mitt yttrande om Ottenby skall jag be att få anföra, hvad som i den kongl. propositionen är yttrad af de komitéer, som haft hand om stuterifrågan. Den ena komitén sammanträdde år 1868, den andra 1866. Den förra yttrade: Komitén anser den adla hästafveln icke utan fara för förfall kunna helt och hållet lemnas i allmänhetens händer, utan fortfarande böra genom stamstuterier skyddas. För anläggningen af ett dylikt

stam-(pépinière-)stuteri, som sålunda skulle hafva till uppgift att underhålla en ren eller kroaserad, men ädel afvel, fann komitén Ottenby kungsgård företrädesvis egna sig. Komitén, som af anförda skal ansåg, att Strömsholms stuteri borde förändras till landtbeskällaredepot och att stuteriet vid Flyinge hufvudsakligen borde verka som hingstdepot, men tillsvidare jemväl som stuteri, föreslog derföre, att stuteriet vid Ottenby skulle bibehållas. Således uttalade 1868 års komité, att den ansåg Ottenby företrädesvis böra bibehållas såsom stuteri, d. v. s. som uppfödningssort för unghästar. 1886 års komité åter yttrade: Under inga förhållanden anser komitén att mer än ett stuteri borde finnas i landet, då erfarenheten ådagalagt, att ett *litet* stuteri aldrig kunde bära de kostnader, som derpå nedlades; och på grund deraf samt då, i händelse något stuteri skulle bibehållas, detsamma borde vara förlagdt till Ottenby, hemställde komitén att Flyinge stuteri måtte såsom sådant upphöra.

Om disposition af Ottenby kungsgård med unghästar.
(Forts.)

Detta är för mig ett ytterligare bevis för, att dessa begge komitéer hafva ansett, att Ottenby är af den beskaffenhet, att det särskildt lämpar sig såsom uppfödningssort för unghästar. I dessa komitéer hafva suttit två af vårt lands förnämsta hästuppfödare, begge ledamöter af denna kammare, och dessa hafva uttalat sig såsom jag här ofvan anförde. Af dessa uttalanden framgår således, att det skulle vara fördelaktigt att fortfarande använda Ottenby såsom hästuppfödningssort, och hafva dessa uttalanden varit ett af skälen till den reservation, som jag afgifvit.

Nu kan man fråga: huru stor skall denna depot vara? Såsom jag nyss nämnde skulle det för att underhålla hingstdepoterna behövas 18 hingstar om året. Om man då beräknar, att ifrån denna depot skulle årligen utgå 10 hingstar som beskällare, så skulle, i fall man kan beräkna, att 50 procent af de inköpta unghingstarna kunna antagas blifva användbara som beskällare, det för dessa 10 hästar behöfves en kontingent af 20 stycken unghingstar. Tre åldersklasser skulle vid depoten finnas, hvarigenom den komme att bestå af 60 unghingstar. Det är således den storlek, som man tänkt sig, att depoten skulle hafva.

Det har vidare blifvit sagdt, att administrationen skulle blifva så vidlyftig och dyrbar. Det är en invändning, som jag icke kan fatta. Det är nog sant, att en chef vore nödvändig, men denne behöfver väl icke hafva så hög aflöning som den nuvarande. Dertill behöfves endast en person med kannedom och intresse för hästens skötsel. Han kan vid sin sida ej behöfva mer än en ordentlig fodermarsk, som sköter fodringen, är behjelpig vid tillsynen af stallet samt mottager och ansvarar för fouraget. Derjemte kräfves en veterinär, men sådan finnes redan i närheten, hvarför en dylik person ej kan behöfva anställas uteslutande för depotens räkning. Det synes mig derför, som om denna administration icke behöfde blifva så dyrbar. Flyttas dessa unga hing-

Om disposition af Ottenby kungsladugård med underlydande.
(Forts.)

star till Flyinge, behöfves folk äfven derstädes, och antagligen lär man der icke få sådant billigare än vid Ottenby. Enligt min åsigt skulle de hingstar, som uppfödas vid Ottenby, blifva mycket bättre, än om de skulle uppfödas vid Flyinge med sina sankabeten. Denna förbättring af djuren skulle enligt min tanke uppväga de kostnader, som möjligen skulle uppstå genom depotens förläggande till Ottenby.

Det är dessutom en annan sak, som jag ber att få påpeka. Det står nemligen så väl i utskottets betänkande som i den kongl. propositionen, att i fall det vid Flyinge skulle finnas det bestämda antalet eller 100 hingstar, skulle staten vara tvungen att der företa rätt betydliga nybyggnader, icke allenast för personalen, utan äfven rid- och motionshus för hingstarne. Vid Ottenby finnas redan flera bostäder, än som komma att behöfvas, ty der äro bostäder till allt folk, som kräfvdes för så väl egendomens som stuteriets skötsel, hvilket nu utgöres af cirka 160 hästar. Hvad som icke finnes vid Ottenby, är tak på stallen, hvilka nyligen hem-söktes af eldsolycka, men stenväggarne qvarstå oskadda. Det som fordras är sålunda endast inredning af tak på stallen, och denna kostnad torde väl icke blifva så synnerligen stor. Jag tror därför att administrationen och ordnandet af denna depot vid Ottenby icke borde blifva dyrare, än om depoten flyttades till Flyinge.

Man har vidare sagt, att arrendatorn af denna egendom om 540 tunnland åker och 1,100 tunnland äng skulle kunna gifva ett väsentligt högre arrende, om han visste, att han finge afyttra en del af egendomens afkastning till depoten. Delande denna åsigt, är jag förvissad, att den ökade administrationskostnaden deraf skulle betäckas.

Jag behöfver icke vidare utlägga denna sak. I den motivering, som förekommer i reservationen, äro mina åsichter uttalade. Man har sagt mig, att i fall kammaren skulle antaga den af mig afgifna reservationen och kamrärne stanna i olika beslut, skulle Kongl. Maj:t icke anse sig kunna göra något vid Ottenby, utan frågan skulle förfalla. Det vore naturligtvis för mig, som gammal hästkarl, synnerligen sorgligt, om Kongl. Maj:t skulle anse sig icke kunna göra någonting, helst då, såsom jag sagt, stallen vid Ottenby stå utan tak. Jag har därför, mot min vilja, öfvergifvit klämman i reservationen, men jag håller på motiveringen och hoppas, att den måtte välvilligt upptagas af kammaren, och att man måtte noga begrunda, huru vida icke det vore skäl att förlägga denna umhingstdepot till Ottenby. Jag tror för min del, att man i annat fall kommer att ångra, att man på en gång släppt ifrån sig allt hvad som der är gjordt. Följden blir naturligtvis, att hvad som finnes vid Ottenby i corps de logis, stallpersonalens bostäder m. m. icke kommer till någon nytta, utan får stå och förfalla, ty arrendatorn kan icke tillkomma under-

hållet deraf. Allt tyckes mig således tala för, att man bör noga tänka sig in i denna viktiga fråga, innan man afgör densamma och förkastar Ottenby.

Jag har, herr talman, intet annat yrkande att göra än bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Om disposition af Ottenby kungsladugård med underlydande.
(Forts.)

Grefve Piper: För min del kan jag icke instämma med den senaste talaren och reservanten i hans resonnement angående denna anläggning af en uppfödninganstalt för unghästar vid Ottenby. Den kongl. propositionen går ju ut på att Ottenby skulle utarrenderas, stuteriet nedläggas och inkomsten deraf användas på samma sätt som anslaget till hästafvelns förbättring, d. v. s. till landtbeskälleriets förbättring och förökande. Om nu en sådan anstalt skulle anläggas vid Ottenby som den hvilken den ärade reservanten föreslår, är det alldeles tydligt, att detta först och främst skulle komma att minska arrendesumman, hvarjehnte flera andra olägenheter skulle medfölja. Det skulle nemligen förorsaka ganska betydliga kostnader, då nu Ottenby stuteri skulle upphävas; ty om en sådan föluppfödninganstalt skulle anläggas, blefve i stället för den administration, som nu kostar mellan 10,000 och 11,000 kronor, en ny administration nödvändig, hvilken naturligtvis icke komme att blifva så kostbar som den nuvarande, men i alla fall skulle kräfva ett ganska stort belopp. Och jag tror icke att det går an att göra så som den ärade reservanten nyss sade, nemligen att sätta dit hvilken simplare person som helst för att sköta dessa unghästar. Ett så dyrbart materiel som dessa unga ädla hästar i sitt första, andra och tredje år, kräfves det sannernligen en verklig fackman för att sköta. Det är under det första och andra året som hästen bildas genom skötseln. Utom att det således behöfves en verkligt bildad fackman för att sköta en sådan inrättning, fordras äfven en veterinär; detta är en del af kostnaden. Vidare skulle oviktorligen fordras nybyggnader; alla de stallbyggnader som funnits vid Ottenby hafva nemligen brunnit. Det är visserligen sant, såsom den siste ärade talaren sade, att största delen af murarna står qvar, men i alla fall måste man bygga, om man der ämnar inrätta en föluppfödninganstalt, i hvilken skall beredas plats för 50 å 60 stycken ungföl — sådant blir det ungefärliga antalet, i framtiden åtminstone —; detta blir således en ytterligare tillökning i kostnaden. De betesmarker och den höslätter, som naturligtvis finge undantagas från arrendet, skulle ju också medföra en utgift så till vida, att arrendeafgiften derigenom blefve så mycket mindre som värdet af dessa naturaprestationer. Det är således förknipadt med ganska mycken kostnad att anlägga en sådan föluppfödninganstalt. Men härtill kommer, mine herrar — jag kan med den kännedom jag har om förhållandena säga det — att en sådan föluppfödninganstalt vid Ottenby är alldeles obe-

Om disposition af Ottenby kungsladugård med underlydande.
(Forts.)

höflig. På Flyinge finnes nemligen redan en sådan anstalt, som fungerar sedan sex år tillbaka, ja, långt före denna tid har det, såsom herrarne nog ha sig bekant, uppfödts hästar vid Flyinge, och dertill af god kvalitet. Många af kammarens ledamöter erinra sig säkert det rykte, Flyinge hästar hade om sig under den Ehrengranatska tiden. Man kan således säga, att lika så goda hästar kunna uppfödvas vid Flyinge som vid Ottenby. Som nämnt är finnes redan en föluppfödningssanstalt der och jag vågar med bestämdhet påstå, att den ärade reservanten tager miste då han säger att icke plats skulle finnas på Flyinge derest hingstantalet ginge vidare framåt. Nu är såsom vi veta hingstantalet något öfver 60, d. v. s. i fjol tror jag det var, såsom herr Bohnstedt anförde, något öfver 50, men antalet är för närvarande 63. I närmaste framtid skulle dessa landtbeskällare komma att utgöra 80, och enligt den kongl. propositionen har man stäldt i utsigt, att antalet inom en icke långt aflägsen framtid skulle stiga till 100. Men äfven om detta sker, skulle med de byggnader, som nu finnas, vara plats vid Flyinge. Man behöfver således icke bygga stallbyggnader vid Flyinge för att en sådan föluppfödning skall kunna existera der, ej heller behöfves någon ny administration, hvilket skulle vara fallet, både det ena och det andra, vid Ottenby. Någon betjening behöfs naturligtvis, men sådan finnes redan vid både Ottenby och Flyinge, likaså beträffande furaget.

Att Ottenby skulle hafva sådana stora fördelar och särdeles väl lämpa sig till föluppfödningssanstalt, vill jag i någon mån bestrida. Jag vill naturligtvis icke förneka att jordmånen är god, ty för hvar och en som har kännedom om hästuppfödning är det väl bekant, att beten å kalkbotten äro fördelaktiga, och sådana finnas på Ottenby. Jag vill således icke förringa Ottenby i det hänseendet, men der finnas andra olägenheter, och fördelarne vid Flyinge uppväga dessa olägenheter, om också icke jordmånen är så god som vid Ottenby. Flyinge gård är visserligen lågt belägen, men icke sumpigt, men beteshagarne ligga på kalkbotten och äro högt liggande, nemligen på den ås, som sträcker sig mellan Dalby och Lund, och allt hö, som användes till de unga hästarne, är skördadt på kalkbotten. Skilnaden är således ganska liten.

Hvad de klimatiska förhållandena beträffar, så behöfver jag icke ingå i någon skildring häraf, ty nog får väl klimatet i södra Skåne anses jemförligt med klimatet på Ölands södra spets med den der rådande stormiga väderleken, som nog har sina stora olägenheter. Jag tror således icke, att Öland har några större fördelar i den vägen. Då härtill kommer, att inga stora kostnader behöfvas nedläggas vid Flyinge, hvarken för administration eller stallbyggnader, äfven om föluppfödningen utsträcktes till dubbelt så stort antal som nu, så tror jag att anläggningen af en ytterligare

fölu ppfödningsanstalt vid Ottenby är fullständigt obehöflig. Jag behöfver icke särskildt för denna kammare tillkännagifva mitt speciella intresse för hästafveln, och att, om det finnes någon fördel förenad med en dylik fölu ppfödningsanstalt, jag icke skulle draga mig för att tillstyrka den äfven med de betydliga kostnader den skulle medföra. Dessutom vore det min skyldighet att så göra, då jag har den äran att vara stäld i spetsen för statens hästafvel. Men jag kan lugnt göra det påståendet, jag gör, därför att jag vet, att jag kan stå för hvad jag säger. På grund af hvad jag nu haft äran anföra får jag på det varmaste anhålla, att kammaren måtte bifalla Kongl. Maj:ts proposition eller utskottets förslag, som är detsamma, utan någon ändring!

Om disposition af Ottenby kungsladugård med underlydande.
(Forts.)

Herr Sjögren: Då så framstående personer uppträdt, tillhörde det kanske icke mig att yttra mig, men då jag antecknat mig såsom reservant, har jag ansett det vara min skyldighet.

Den hufvudsakliga orsaken, hvarför jag biträdt denna reservation, har varit att jag hyser stort förtroende till de båda komitéers uttalande, hvilka 1868 och 1886 tillsattes af Kongl. Maj:ts rörande saken i fråga. Af den första komitén är en högt ärad ledamot här närvarande, som är för mig en auktoritet; i den andra komitén, den af 1886, satt som ordförande en ledamot af denna kammare, äfven här närvarande, hvilken jag också betraktar som en stor auktoritet i föreliggande fråga. År 1868 hade vi tre stuterier: vid Strömsholm, Flyinge och Ottenby.

1868 års komité säger, »att vid Strömsholm bör efter detta endast vara en depot för hingstar och landtbeskällare, vid Flyinge bör äfven blifva en depot för hingstar och landtbeskällare, men tills vidare skola äfven der finnas några moderston för fortsatt uppfödning af hästar, vid Ottenby åter skall fortfarande vara stuteri.» Deraf synes mig framgå, att denna komité ansåg Strömsholm vara olämpligt för uppfödning af unghästar. Detta tror jag de äro ense om litet hvar, som känna till det sankta läge, Strömsholms ängar ha. Vid Flyinge kan jag förmoda, att denna komité ville bibehålla stuteriet försöksvis, efter den säger »tills vidare». Hvad åter beträffar Ottenby, så kan jag icke finna annat än att detta stuteri af komitén ansetts fullt lämpligt för hästuppfödning.

Sedermera kom 1886 års komité. Under dessa år borde man hafva vunnit en ganska stor erfarenhet, och jag tror äfven att så äfven varit förhållandet. Äfven af denna komité yttras då i likhet med hvad 1868 års komité sagt, nemligen »att vid Strömsholm skall vara en depot för hingstar och landtbeskällare, samt att vid Flyinge utslutande skall vara depot äfvenledes för hingstar och landtbeskällare» — jag antager, att hvarför komitén kommit till detta resultat, har varit, att man under dessa år funnit Flyinge icke vara lämpligt för hästuppfödning, jag kan

Om disposition af Ottenby kungsladugård med underlydande.
(Forts.)

åtminstone icke finna någon annan orsak — Ottenby återigen synes af komitéén hafva ansetts lämpligt för hästuppfödning. Detta har gifvit mig anledning att biträda denna reservation, och jag har ju för min åsigt stöd af ganska stora auktoriteter på detta område.

Man har talat om, att anläggandet af en depot för unghästar vid Ottenby skulle komma att minska arrendet. Jag har visserligen aldrig tänkt mig, att man skulle utarrendera Ottenby utan att undantaga de erforderliga betena, men litet hvar som är jordbrukare vet, att, om en depot för uppfödning af unghästar skulle anläggas vid Ottenby, det är sannolikare att man skulle erhålla ett mycket större arrende, än om der icke blefve någon depot, af den orsak att en arrendator kunde hafva förhoppning att der blifva af med en hel del produkter. Således kan jag icke godkänna hvad den föregående talaren sade, att man skulle få högre arrende, om ingen depot funnes der. Sedermera talades om dessa kostnader. Ja, mine herrar, kostnader blir det, härom är intet tvifvel. Det måste nemligen först och främst finnas en föreståndare, och jag vill icke hafva en godtköpsföreståndare; utan en fullt lämplig person, för öfrigt behöfs det en veterinär och dessutom betjening, hvilken betjening emellertid är nödvändig hvilket ställe som än komme i fråga, antingen Ottenby eller Flyinge. Så har talats om dessa dyrbara byggnader; men är platsen lämplig för uppfödning af unghingstar, såsom föreslagits, så bör man väl icke sky den lilla ökningen i kostnaden. Hufvudsaken är att vi få ordentliga hästar; och vi hafva nog att förebrå oss att under loppet af 40 år icke hafva vinnlagt oss tillräckligt i det hänseendet. Nu anser jag dock, att man slagit in på ganska riktig väg med de begränsade tillgångar stuteristyrelsen förfogar öfver. Mot det af reservanternas framställda förslaget har jag icke hört andra än sparsamhetsskäl anföras, och huru goda de än må vara, hemställer jag, huruvida det icke vore välbetänkt att uppoffra några tusen kronor för att få en bättre hästafvel. Alla hafva varit ense om, tror jag, att de lokala förhållandena vid Ottenby äro fördelaktigare än vid Flyinge. Till stöd för dessa åsikter tror jag att jag har båda de nämnda komitéerna och sakkunnige mäns erfarenhet. Jag ber att få förena mig med herr Bohnstedt i hvad han yttrat, men kan icke förena mig med honom då han afstod från sin reservation och hvartill jag, herr talman, beder att få yrka bifall.

Herr af Burén: Frågan hänger egentligen derpå, huruvida Flyinge kan ersätta Ottenby och uppföda hästar för landets behof till afvel i tillräcklig mängd och af god kvalitet; jag tror det icke. Det är nemligen ytterst svårt att nu i vårt land få köpa en verkligt god häst till afvel, utan man får till oerhördt högt pris skaffa sig den från utlandet. Med mina åsikter angående

att köpa i eller från utlandet kunna herrarne förstå, att detta är mig mycket motbjudande och att jag helst vill köpa det som finnes inom landet. Vid Ottenby har man fått utmärkta djur; och det är af en synnerlig vigt icke endast för hela landet utan särskildt för mellersta Sverige, att erhålla sådana hästar till afvel, som kunna vara tjenliga och i någon mån motsvara det behof som verkligen är stort och kämbart. Jag kan således icke annat än förena mig i den reservation, som af herrar Bohnstedt och Sjögreen blifvit afgifven.

Om disposition af Ottenby kungsladugård med underlydande.

(Forts.)

En föreågende talare sade, att en minskning af arrendet skulle uppstå genom att bibehålla Ottenby såsom uppfödningssort för unghästar. Detta kan jag icke på något sätt förstå skulle ega rum. Ty klart är att, om Ottenby skulle stå kvar som hingstuppfoädningsanstalt, arrendatorn der skulle kunna betala högre arrende än eljest, emedan han då finge dit leverera icke endast hö och halm, utan äfven hafre. Det skälet tror jag således alldeles icke duger och alltså ej heller bort här framkomma från det hållet. För öfrigt är redan nämndt, att Ottenby är ansetd som en utmärkt passande plats för uppfödning af ungdjur. De högländta, på kalkgrund belägna betena vid Ottenby äro allmänt erkända att höra till de bästa och kraftigaste i hela Sverige. Och klimatet är dessutom sådant, att djuren kunna här längre än på de flesta andra ställen vistas ute om höstarne.

Det synes mig således, att stora skäl tala för bibehållande af Ottenby såsom hästuppfödningssanstalt, hvarför jag ber att få yrka bifall till reservanternas förslag.

Herr statsrådet friherre von Essen: Jag skall be att få yttra några ord, då jag följt denna fråga sedan ganska lång tid tillbaka. Jag hade 1868 äran att sitta i den komité, som behandlade stuterifrågan. Resultatet af komiténs verksamhet blef den stora ändring i afseende å stuteriväsendet, som betecknas genom landtbeskälleriets utvidgning och premieringssystemets införande i landet och som jag tror man måste erkänna har varit till stor nytta. De åsigter, som då gjorde sig gällande, voro, att man skulle minska hästuppfödningen, minska stuteriernas omfattning. I öfverensstämmelse härmed blef först stuteriet vid Strömsholm indraget och flera år derefter det vid Flyinge. Man ansåg vigtigare att hålla ett större antal hingstar än att fortsätta med uppfödningen af föl. Det syntes icke vara skäl att på olika stuterier uppföda föl, som kunde hafva mindre afvelsvärde, då man icke vid stuterierna kunde få så godt materiel, som kunde frambringa ädel afkomma, tillräckligt god att deraf få goda beskällare; och man tänkte sig därför att det endast var skäl att bibehålla stuteriet vid Ottenby, för att bereda tillfälle till remontering af landtbeskälleriet. Att sedan förse detta Ottenby med ädel afvelsmateriel har varit en sträfvan som fortgått under många

Om disposition af Ottenby kungsladugård med underlydande.

(Forts.)

är. Men det har kostat för mycket penningar och ändå har det befunnits omöjligt att skaffa så god afvelsmateriel, som behofvet kräfde, i följd hvaraf, såsom äfven synes af den kongl. propositionen, det varit ett så ringa antal af de uppfödda fölen, som kunnat sättas in till afvelsdjur vid hingstdepoterna. På dessa få beskällare, som sattes in vid landtbeskälleriet, kom kostnaden att falla alldeles oerhördt och i den grad att, om man äfven ser på den kostnad, som träffar de föl, man köper utifrån och af hvilka de bästa utväljas för att utgå som beskällare, ingen jemförelse i det hänseendet finnes de olika parterna emellan.

Jag har ansett mig kunna tillstyrka Kongl. Maj:t att framlägga detta förslag beträffande indragning af stuteriet vid Ottenby, emedan det eljest kräfde en högst betydlig tillökning i anslaget för att bringa fram Ottenby till en framstående depot, hvartill kommer, att Ottenby såsom stuteri är väl litet; förvaltningskostnaden kommer nemligen att drabba hvarje häst mycket drygare på ett mindre antal hästar än på ett större. Nu vore meningen att bereda en fördelaktigare ekonomisk utgång af saken genom att utvidga Flyinge och skaffa ett större antal beskällare, som är af verkligt trängande behof för landets hästafvel, och icke fortsätta med föluppfödning af egna ston. Här har af ett par talare liksom af reservanterna föreslagits, att man skulle bibehålla en föluppfödningssanstalt vid Ottenby. Mot detta förslag har en annan talare yttrat sig så fullständigt, att jag icke skulle behöfva tillägga synnerligen mycket; jag skall endast med den kännedom jag har om förhållandena vitsorda, att de skäl han framhållit för sitt afstyrkande synas mig särdeles beaktansvärda. Jag tror, att den afsigt man nu har, att nemligen vinna en besparing här, genom en sådan åtgärd som att bibehålla en föluppfödningssanstalt vid Ottenby skulle till en viss grad förfelas. Jag vill icke säga, att icke i framtiden sådana ändrade förhållanden kunna uppstå, att det kan komma att finnas grundade skäl dertill, men nu föreligger, såsom mig synes, icke några sådana skäl. Hvad kostnaderna beträffar, så fordrades det en chef med verklig insigt om huru hästuppfödning skall bedrivas, då man har ett så dyrbart hästmateriel som dessa unga hästar, hvilka uppfödas för att täcka behofvet af remonter af afvelsdjur till så stort antal som 60 stycken. Detta är en stor och dyrbar förmögenhet, och det fordras hästkännedom och kunskaper att leda uppfödningen af dem, de få icke uppfostras på måfå. Dessutom fordras tillsyn; det är icke nog att hafva en chef, det kräfves äfven andra personer, som med honom hafva att dela denna tillsyn, det fordras en veterinär, tillräckligt skicklig att vårda dessa unga djur, dessutom betydliga kostnader för sjelfva anläggningen; allt detta finnes redan vid Flyinge. Detta synes mig vara tillräckligt talande skäl mot reservanternas förslag. Beträffande betesmarkerna vid Flyinge, så finnes der den s. k. Dalby

hage, som är af allra bästa beskaffenhet. Jag känner Ottenbyganska väl och är villig medgifva, att det är svårt att finna någon plats i Sverige, som kan täfla med det i afseende å grundens beskaffenhet, det erkänner jag, men i alla öfriga fall står Flyinge fullt jemförligt, och det är till och med öfverlägset i afseende å betena derutinnan att der verkligen finnes någon skugga för de betande, hvilket icke finnes på de solstekta och blåsiga slätterna vid Ottenby, utom i den s. k. »Lunden», som visserligen är mycket stor, 5 till 6 tunland, men den användes icke till bete förr än den blifvit slagen, så att jag tror man vågar påstå, att de skånska betena äro fullt jemförliga. Mig synas således alla skäl tala för att kammaren bör antaga Kongl. Maj:ts proposition och icke fästa sig vid reservationen.

Om disposition af Ottenby kungsladugård med underlydande.

(Forts.)

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att beträffande ifrågavarande utlåtande yrkats dels bifall till hvad utskottet hemställt, dels ock, af herr *Sjögreen*, bifall till det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet fogade reservation.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Sjögreen* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande n:o 60, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet fogade reservation.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—49;

Nej—22.

Lördagen den 30 April, e. m.

Justerades två protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de ärenden, som under dagen bordlagts första gången, skulle uppföras främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 9.10 e. m.

In fidem
A. von Krusensjerna.

Tisdagen den 3 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m.

Justerades protokollet för den 26 sistlidne april.

Vid föredragning af ett från Andra Kammaren ankommet protokollsutdrag, n:o 265, med delgifning af nämnda kammares beslut öfver 2 punkten i dess tillfälliga utskotts utlåtande n:o 18, angående skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utfärdande af en särskild ordningsstadga för hafsfisket vid rikets vestkust, beslöt Första Kammaren hänvisa detta ärende till sitt tillfälliga utskott n:o 2.

Upplästes och godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 40, till Konungen, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående straffarbetes och fängelsestraffs verkställande i enrum.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran följande den 30 sistlidne april bordlagda ärenden, nemligen: statsutskottets utlåtande n:o 9, bevillningsutskottets betänkande n:o 9 och lagutskottets memorial n:o 50.

Afgåfvos följande motioner:

n:o 35, af friherre *Leijonhufvud*, *Broder Abraham*, m. fl., om tillsättande af en komité för utarbetande af förslag till fullständigt ordnande af landt- och sjöförsvaret; samt

n:o 36, af herr *Wærn* m. fl., om tillsättande af en komité för utredning af frågan inom hvilken tid tillväxt i statsverkets af nya eller ökade skatter oberoende tillgångar kan medgifva grundskatternas afskrifning.

Dessa motioner blefvo, hvar för sig, på derom gjorda framställningar bordlagda.

Justerades två protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att bevillningsutskottets betänkande n:o 9 skulle uppföras på föredragningslistan till det kammarens sammanträde, som komme att hållas nästa fredag.

Kammaren åtskildes kl. 2.42 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.
